

DIURNALU GLUMETIU SOCIALE-POLITICU-TOCU.

Fó'a acé'st'a va é'si de trei ó'ri pe luna, in 10.20.30-a di pone la regulare; é'ra de a-ici in colo o data pe septemana, ca s' pone acilea: Martí'sér'a. — Prenumeratiu míle se príimescu in tó'te dílele.

Prétiulu pentru Ostrungurí'a: pre anu 6 fi. pre 1/2 de anu 3 fi. pre unu trilmíu 1 fi. 50 cr. é'ra pentru stráinetate: pre anu 8 fi. pre 1/2 de anu 4 fi. pre unu trilmíu 2 fi. in v. a.

Tó'te sódieniele s'i banii de prenumera-tiune sunt de a se tramíte la Redacti-nea diurnalului:
Aradu, strat'a Teleki, nrulu 27.

Inseritiunile se príimescu cu 7 cr. de linia, s'i 30. cr. tacse timbrale. Unu esemplariu costa 15 cr. s'i se pó'te capeté in librari'a lui M. Klein jun d'in Aradu.

O privire preste globulu Ungariei.

I.

Prin negur'a tieiei mele,
Ce nici candu se risipesce,
Se ivira nesce stele
Cu codi sí aripi de pesce,
Ce innóta 'n lungu somnu dulce,
Ca díu'a sà nu le-apuce!
Plecati faci'a la pamentu
De stéu'a ce sbóra 'n ventu!

II.

In o lunga letargía
Statu-ai multu tu tiér'a mea,
Vécuri multe, ani o míia,
Totu altii te stapaniá;
Dér acum'a, mundra tiéra,
Ceriulu ti s'a 'ntunecatú
Sí ti-a venitu tempulu é'ra
La plansu sí ingenunchiatu
Mostene, faci'a 'n pamentu
Ti-o pléca de cei din ventu!

III.

Mai avutu-ai tu dreptate
Mai multu de-o míia de ani,
Precumu ai adi strâmbátate,
Precumu nu ai astadi bani?
Nu, de candu tieni tu a-minte,
Asiè bine n'ai avutu
Sí neci de acum 'nainte
Nu sperá ce-va mai multu;
Ci-ti da faci'a la pamentu
De stéu'a ce sbóra 'n ventu!

IV.

Mai vediutu-ai tiér'a mea
Osti munde, invingatórie,
Cucerindu totu ce vedea,
Reesíndu triumfatórie,
Precumu stéu'a, ce-ti lugesce,
Ti-a croitu in acestu anu
O armata, ce lovesce
Pre celu Novi-bazaranu? —
Pléca-te deci sí te 'nchina
La stéu'a fô're lumina!

V.

Mai vediutu-ai diéta mundra,
Precumu ai la Pute-a-pesce,
Diéta mundra sí flamenda,
Ce percurge unguresce,
Sí carea, cu fala mare
Imparte indreptatíre,
Pace, bine, la ori care! —
— Este cà-oru esitu din fire? . . .

* * *

Pléca-te deci sí te 'nchina
La stéu'a fô're lumina!

Sfrigoíulu.

— Umorescu. —

(Fínea.)

A-ei eu me 'ndepartai. Deci nu sciu, cà ce a mai vorbitu.

Dupa dó'ne luni, é'ca ce se intempla.

Era séra. La vecinulu meu Pamfilie, Pamfilie si Ioanu béu si se veseliau. Eu din intemplantare éra me sгодii pe a-colea.

Si intre altele audii:

— Frate, a-poi tu tóte le ispravisi dupa dragulu animei mele, — dicea Ioanu.

„Cátu am potutu: am făcutu.“ — response Pamfilie.

— Aa, „fórte“ multu, si tare bine ai facutu. Mái, tu nu esci omu. ei angeru!

„A-poi măcaru să fiu si angeru, déca adeca si asiá angeru cu mustetie se afla undeva. — Inse acum să te mai invetiú un'a. Sfant'a scriptura intr'unu locu milosu asiá dice: „La boulu trieratoriu să nu i se lege gur'a!“ Auditu-ai?!“

— Auditu. Dér nu sciu, cà unde să folosescu invetiatur'a acést'a frumósa.

„Éca a-ci. Vedi políti'a (cambiulu) acést'a?“

— Vedu-o.

„De 2000 florini — suna.“

— A-poi?

„Subscrie-o, ca acceptantu!“

— Vai, boulu sîntei scripturi; d'a-poi cà aceste m'au mancatu pre mine. Si acum si tu inca —. Altu-cum, noi inca n'amu seceratu, si prin urmare — neci n'ai potutu trierá.

„Inse voiú trierá cu ajutoriulu — — . N'avé grige: subserie-o numai.“

— A-poi cà haidi de; totu un'a mi e acum'a: déca va fi bine de mine, neci de tine să nu fia reu; cà-ci meriti să-ti fia capulu auritu si pe d'in launtru si pe din a-fore, si să-ti fia pusa mintea in — muratóre!

Si Ioanu subscrise políti'a.

A-poi se inbracsiara, se pupara, si éra se pusera la veselia.

Cam la dóusprediece óre esira si mersera, — cà unde? numai mai tardiu aflai, de la vecinulu Pamfilie.

Pamfilie, — dupa multa rugare, si amenitiandu-me, cà me pusca, déca gramusdezu ceva càtrà cineva, — mi spuse:

„Erá fórte intunerecu, nóptea la dóusprediece óre —. Dér inse cunosci Dta pre Solomonu Baumann? pre spahí'a din A . . . ? pre jidovulu celu bogatu?“

— Ba.

„Cu atàta mai bine. Altu-cum . . . , inse haid' pe róndu. La acestu Solomonu ne-amu dusu in nóptea ceea intunecósa, la dóusprediece óre. Ajungendu noi a-colo: fluerai eu un'a. La acést'a indata se deschise o feréstra, ce erá d'a-supra capului nostru in etagiulu antaiú; si se aternà de pariete o scara de fune. Pamfilie se măràcà pe scara, si pe feréstr'a aceea intrà in chilia. Nu peste multu éra se cobori; càtu cà cu elu se cobori si o mohundétiá. — Acum să ve pórte Ddiu in pace pe càrările vóstre, — le poftii eu. — Aminu mi-sioptira ei. Si a-poi Ioanu si mohundéti'a o luara intr'o parte, si eu intr'alt'a; si ne perduràmu la intunerecalu noptii. Mane-di pre Solomonu l'a lovitú gut'a si a cimitu; pre Solomonói'a numai lesinarea a trantitu-o — vediendu-si pagub'a cea mare si nereparabila. — Acum Ioanu e spahíia in A. Cà-ci mohundéti'a ceea, cu care elu s'a indepartatu in nóptea ceea intunecósa de atunci, a fostu unic'a si préfrumós'a féta a lui Solomonu, pre care noi amu furat'o, si Ioanu a fugitu cu ea, si ea cu elu. Dér să nu spuni cui va ceva: cà-ci — — !“

— Dér ceea dóue mii de florini? cambiulu?!

„De unde scii tu ast'a?“

— Eu acum tóte le sciu.

„Hm, ho! Asiadéra cambiulu acel'a e la — diavolulu, dér miiele le-am datu pe camata . . . Dér cunosci revolverulu meu celu cu optu focuri?“

— Cunoscú-lu smeii, să-i aiba folosulu! — — —

* * *

Acum nu sciu ce să facu, cà: de denuntiezu pre Pamfilie, — elu — sfantulu sîntiloru — me inpusca; si de-lu lasu: Solomonu me manca; cà-ci să sciti: Solomonu in tóta nóptea, pe la mediulu noptii vine la mine, ca *strigoiu*, c'unu barbocu — càtu o grapa de spini, c'unu limbocu lungu si rosíu, ca foculu; si-mi elentienesce din nesce dinti càtu ai smeiloru; si me róga si me amenintia, ca eu să-i furu 'n a-poi cele dóue mii de la Pamfilie.

. . . . Haidati dragi crestini,
Sà-lu ardemu cu spini !

p. h. c.

La tiér'a unгурésca.

O seraca tiéra unгурésca,
Ferice mai esci tu intre tieri,
Cà tu ai cin' să te jafuésca
De bani, onóre, creditu si-averi:

Unu Váradi, Zichi si-unu Tus'a
Te vendu pre tine la judani;
A-poi noi ne potemu dá cu rait'a 'n sus'a,
Ne potemu bate cu capulu de bolovani . .

Tu, pentru care noi ni dàmu viéti'a, sange
si averi,
Ai ajunsu a fi marfa de specula unoru gescháf-
tari d'in ministeriu.

JIBULU.

Parafrase din poporu.

Nesce flàcài din satu, intr'o di de sànta Do-
mineca, se dusera pe vedere la o féta de mărítu.

— Buna sér'a! féta mare.

— Multiamu Dvóstre!

— D'a-poi cum? singura te affii?

— Singura.

— Unde ti-e tatálu teu?

— S'a dusu la padure cu lemne uscate dupa lemne
verdi

— Audi tu a-ci vorba! Ce dice: s'a dusu la
padure cu lemne uscate dupa lemne verdi

— Asiè.

— D'a-poi mà-ta?

— Mam'a s'a dusu in satu, să plangà impru-
mutu

— E ha! déra acést'a ce-o să fia?

— Asiè precum vi-am spusú-o.

— Dér du-te dupa ea, să vina dreptu a-casa.

— Ba, cà dreptu nu va vení, cà-ci atunci va
intàrdie, ci va ocolí pe cài strembe, si va sosí mai
curendu

— Déra ast'a cum pôte să fîa: ca cineva pe drumulu dreptu să intardie; éra incungiurandu, să ajunga mai curendu? ! . . .

— Nu e lueru de miratu; adeverulu vi-am grăitu.

* * *

Flăcăii, impluti cu iutele de o gróza óre-care, dupa respunsurile fetei, se indepartara. Dupa aceea, dile întregi totu si-bateau capulu despre: ce întielesu potu să aiba vorbele fetei? dér nu mai ghicira.

Si-pusera a-poi in gandu să mérga la pop'a si la dascálulu din satu, ca la ómeni cu carte, ca să li talmăcésca cuvintele fetei.

Esti'a incepura a se inholbá unulu càtrá altulu, si-freca fruntea ineretita, luara a-poi a mana de pe grind'a casei Céslovulu, — Psaltirea, — Calindariulu celu intocmitu pe 100. de ani, — Visulu Maicii Préceste, — Alisandri'a, — Isopu — si Pascali'a, cu unu cuventu tóta bibliotec'a, ce o aveau, si se ocosira, dér se ocosira, si in urma totu nu gasira întielesulu ascunsu a celoru vorbe.

„Lasa pe noi“ — dísera càrturarii satului, — cà o să mergemu intr'o di de sant'a Vinere la orasiu, si vomu întrebá a-colo pre dascálii cei mari, séu cum să dicu: pre profesori. Acei'a trebuie să scie.

Soroculu cerutu li s'a datu. Dér neci dascálii cei mari nu ghicira.

Acum s'a dusu vestea pone la imperatia.

Imperatulu, ca toti ómenii, inea voiá să scie întielesulu vorbeloru fetei, cari facura asiè mare svonu prin tíera.

Deci imperatulu a datu de scire prin tíer'a intréga: cà celu ce pone la unu anumitu timpu va aflá întielesulu vorbeloru fetei de maritu, va capetá pre fét'a lui de socia si diumetate din imperatia, ca zestre.

Firesce, cà prin acésta insciintiare se făcù mare ferbere in càpătínele ómeniloru, si mai alesu in a le filosofiloru celoru cu capu mare

Dér éta soroculu trecù, si nu se aflá nime, ca să deslege ghicitur'a, fore numai singuru unu *purcariu prostu*

„Am venitu, Ináltiate imperate, ca să-ti dau deslegarea ce ai cerutu.“

Imperatulu aduná in data svatu mare si purcariulu celu prostu díse:

„Tatálu s'a dusu la padure cu lemne uscate dupa lemne verdi.“ Nu e náróda fét'a care a dísu aceste vorbe, cà-ci lemnele uscate sunt — *carulu*, cu care s'u dusu la padure dupa lemne verdi. A-poi a mai dísu fét'a: „Mam'a s'a dusu in satu, să planga imprumutu.“ Dér, Ddiéu, cà imprumutu, fiindu-cà s'a dusu să planga in satu *a-supr'a unui mortu*, ca a-poi morindu ea, si *némirile acelui mortu să vina la dens'a să planga a-supr'a ei*. — Nu e ast'a a plange imprumutu? — Si a-poi a mai dísu fét'a cea de maritu: „Mam'a dreptu nu va veni, cà-ci atunci va intardie, ci va ocolí pe cài strembe, si va sosi mai curendu.“ Asiè este; cà-ci ea să vina dreptu a-casa, ar trebui să o íee *preste gradini*, dér suindu si coborindu gardurile, firesce cà ar intardie, pone candu ocolindu *pe càile bature* ar sosi multu mai curendu.“ —

Aceste respunsuri date pe întielesu curatu si pre imperatulu si pre toti sfetnicii lui i-au multumitu, si cu bucuria si mult'a veselía i-au implutu. Dér

vediendu imperatulu, cà celu ce a facutu bunele deslegári, nu este ceva omu alesu, ci unu purcariu serántocu, socoti se schimbe pretiulu deslegárii in bani càti va cere.

— Ei, acum, norocosule, càti bani poftesci să ti-dau, pentru cà ai avutu asiè buna minte, de ai nimeritu întielesulu vorbeloru ciudate?!

„Nu poftescu, Ináltiate imperate, neci unu banu, ci numai cinstea ce s'a vestitu“

— Bine, bine, dér — — —

„Sà me ierti, Ináltiate imperate, dér si imperatulu ar trebui să-si tiena vorb'a, si să-mi dee ce a făgăditu ! Altecum judece einstittii boieri si *luminatii* sfetnicii ai tíerii, ce sunt adunati a-ci: déca am séu n'am dreptu?!

Aceste audite, imperátulu nu avù in càtràu, sfetnicii lui asemenea; deci hotarira a dá dreptate purcariului.

* * *

Si din acelu césu purcariulu satescu se făcù ginere la imperatulu si ajunse asemenea domnu si stápanu preste diumetate din intrég'a imperatia.

— Póte fi, cà si adi traiesce si stápanesce. De cumva voiti, Dvóstre ispititi!

M. V. S.

Tand'a si Mand'a.

T. Auditú-ai, mòi, cà „Gur'a-satului“ de la tómná in colo se muta la Gherl'a?

M. Auditú-am asiè ceva.

T. Si óre de ce?

M. D'-apoi pentru cà la Gherl'a *su-cei multi* „blástemati“ . . . si de a-colo va potè fi si mai drácosu, de cum este. (§.)

Trénc'a si Flénc'a.

T. Ah tu, prósto, cum de ai vorbitu ieri la mésa de ingrasiarea porciloru. Nu scii, cà asiè ce-va e fórte fore bunu-tonu.

F. A-poi déca erá vorba tocmai de porci.

T. Atunci in data să fii întorsu discursulu, si să fii continuatu a vorbí incai de — *friptura de purcelu* Asiè ce-va mai iertá si bunu-tonulu celu finu.

De-a le fisfetului din Gherl'a.

Cumcà fisfetulu din Gherl'a este pusu mai mare preste totî fetti (crâsnicii) d'in Ardêlu, totî ómenii o sciú, si cumcà elu are putere, data prin diploma, de a visitá tóte basericele, si unde va aflá nematurata sà mature elu, éra unde va aflá funiile de la clopote innodate sà le desnóde, si unde va aflá luminarele si candelabrele unse cu cêra si seu, sà le curátie elu, asemenea si retielele de pangeni de prin baserici si cuiburile de buhe de prin amvóne. A-fore de aceste mai are elu putere de a fî post'a clericiloru si a portá corespondenti'a intre acest'a si fetele popiloru de pe sate, in calitatea acést'a unde afla vr'o féta nepeptenata si cu cas'a nematurata are puterea: sà o peptene elu si sà-i mature in casa, éra pentru ostanéla sà pretinda câte-o óia de lapte acru si o strugea de malaiu. Éra déca acést'a remuneratia nu o ar capetá, atunci are totu dreptulu sà ponosluésca pe acea féta la crelicii din Gherl'a si Blasíu, ca sà nu o petiésca neci unulu; si altele de aceste.

Nu de multu totu acestu fisfetu a mai capetatu o diploma intarita cu unu pecetu de unsóre de la socaciulu seminariulu din Gherl'a si cu iscalitur'a mágariulu, care cara cu duoi mágari apa dela Sipotu creliciloru din Blasíu, prin care diploma este imputernicitu, ca candu vladiculu Sabáu va mai vorbi *latinesce* si *unguresce*, elu sà-i talmacésca horb'a pe romanesce, si candu Sabáu va mai croi ceva pe unгурéla, sà-lu insinue la „Gur'a-satului“, si de n'ar mai voi sà predice in limb'a romana, sà predice fisfetulu in loculu lui. Vomú vedé déra câtu mai curendu relatiile fisfetului inaintatu prin acést'a la rangulu de fisvladica, fire-ar sà nu le vedemu!

Anecdota istorica.

Archiepiscopulu romano-catolicu din Cálaci'a, Bartacoviciu, facendu o preambulare, conveni cu unu tiganu betranu si orbu de diumetate, care vediendu-lu îi cerú, sà-si faca cu elu mila si pomana si sà-i dee ce-va de ajutoriu.

Archipàstoriulu betranu luandu la ochi pre cerșitoriu îi parú ca cum l'ar fí vediutu unde-va. In urma ilu intrebà: Cum te numesci?

— Danila Szelepcsényi.

— Scii tu, — díse prelatulu basericescu, — cà noi amú avutu unu primatè cu mare renume, care inca se chiamá Szelepcsényi? . . .

— O, domnule milostive, — response tiganulu fãlosu — *déca eu am fostu ahel'a!* . . .

(Se observéza, cà càpeteni'a bandei de musica tiganésca inca se díce primatè séu primasiu!)

O féta de maritu.

In Siri'a cea vestita,
Séu Világos poreclita,
Unu plugariu tare cinstitu
Are-o féta de maritu;
Si, fiindu-cà e crescuta:
Preste 20 trecuta,
Ar voi s'o dee 'n satu
Dupa vr'unu june bogatu.

Fét'a inse-e invetiata
De matusi'a ei síreata:
De Mariuti'a lui Dubasiu,
Cea cu dinti de epurasíu,
Carea-i díce ne'ncetatu:
— „Sà nu te mâríti in satu
Dupa plugariu ne 'nvetiatu,
Cà tu esci féta alésa,
Si poti fí protopopésa!“ . . .

— „Bine díci matusi'a mea
Cà eu te voiu ascultá,
Si nu me voiu maritá
Pon' ce nu-mi voiu capetá:
Unu fetioru tare 'nvetiatu,
Care optu scoli a gatatu;
Dér sà fia si clericu, —
Alt-cum n'ajunge nemicu

„La draculu dér voi opinci,
Cà eu mergu dupa clerici,
Sà me facu protopopésa,
Cà sunt féta tare-alésa;
Si de asta-di inainte
Am sà fiu de mare cinste.
Voiu invetiá si nemtiesce,
Sà nu mai vorbescu „prostescé“ . . . !

No! Domniloru teologi
Absoluti si filosofi,
De voiti a ve 'nsora:
Veniti pon' la Siri'a,
Cà gasiti féta alésa,
Sà o faceti de mirésa;
Zestre, capetati o suta,
Si de socia o — sluta! !

Acést'a vi-o recomenda cu tóta caldur'a animei:

Strolea lui Nahoda,
petitoriu de — juni.

De pe la cas'a satului.

Dlul Z. P. in A. — Nrii 12. 13. nu sunt din triloniulu alu III-le ci din celu alu II-le. Dér cu tóte aceste ti i-am tramisu, fiindu-cà i-ai cerutu espressu. Nrulu 18. erá dejá pe cale. Ceea promisa o asceptu câtu mai in graba.

Dlul N. S. in S. — Aflu, cà DTA ai vèna de umoru. Deci buerosu te voiu vedé intre colaboratori de la acést'a fóia. Fia abonamentulu pre diumetate, precum mi-lu ceru, cu tóte cà „agentulu“, care ti va fí fostu vorbitu astfelu, a facutu-o fóre scirea mea.

Amucului F. H. L.D. — S'a scrisu si s'a regulatu. Resalutare!